Dalius Kontrimas

Merkinės piliakalnio papilys

Merkinės piliakalnio papilys yra į ŠR nuo piliakalnio, už griovio. Jo aikštelė netaisyklingo ovalo formos, pailga Š–P kryptimi, 300x100 m dydžio, iš R pusės nuo aukštumos buvusi atskirta 15 m pločio, 2 m gylio grioviu. Dabar griovys užlygintas, užstatytas namais (Gardino g. 22 ir 26), geriau išlikęs tik P dalyje, kur juo dabar eina kelias. Šlaitai vidutinio statumo, 15 m aukščio. Papilys labai apardytas statant Merkinės miestelio pastatus. Jis dirvonuoja, kai kur auga medžiai (*LPA*, t. II, p. 298–302).

Pirmą kartą platesnių apimčių archeologiniai tyrimai Merkinės piliakalnio teritorijoje atlikti 1971 m. D. Balčiūnaitė piliakalnio V šlaite tirtame plote fiksavo 20–45 cm storio kultūrinį sluoksnį. Pylimo V dalyje įžemis fiksuotas 3,2 m gylyje. Išskirti bent 3 pylimo formavimo etapai (*LIIR*, f. 1, b. 1597). 1997 m. Merkinės piliakalnio su papiliu teritorijos P paribyje tirtos 2 perkasos bei 5 šurfai, 70–170 cm gylyje fiksuotas 8–20 cm storio XIII–XV a. datuotas kultūrinio sluoksnio horizontas (*ATL 1996 ir 1997 metais*, 1998, p. 102, 103). 1998 m. papilio teritorijos PR dalyje ištirti 3 2x2 m dydžio šurfai. Šurfe 3, tirtame arčiausiai sklypo Gardino g. 26, 30 cm gylyje nuo paviršiaus fiksuotas 20–28 cm storio XIII–XIV a. datuotas kultūrinio sluoksnio horizontas. Šurfuose 1 ir 3 fiksuoti XVIII–XIX a. mūrinių statinių fragmentai (*ATL 1998 ir 1999 metais*, 2000, p. 110). 2001 m. papilio teritorijos R, PR dalyse tirti 4 šurfai. Šurfe 1, tirtame arčiausiai sklypo Gardino g. 26, 20 cm

1 pav. Tyrimų situacijos planas: 1 – 2019 m. tirti šurfai; 2 – 2019 m. gręžiniai; 3 – sklypo riba; 4 – 1998 m. tyrimų vietos; 5 – 2006 m. tyrimų vietos; 6 – 1997 m. tyrimų vietos; 7 – 2001 m. tyrimų vietos; 8 – saugomų teritorijų ribos. D. Kontrimo brėž.

Fig. 1. Situation plan of the investigation: 1 – test pits excavated in 2019; 2 – 2019 boreholes; 3 – plot boundaries; 4 – locations investigated in 1998; 5 – locations investigated in 2006; 6 – locations investigated in 1997; 7 – locations investigated in 2001; 8 – boundaries of the protected territory

2 pav. Šurfo 3 V sienelės profilis. D. Kontrimo nuotr.

Fig. 2. Profile of the W wall of test pit 3

3 pav. Apžiesta (1, 2) ir lipdyta (3) keramika iš šurfo 3. D. Kontrimo nuotr.

Fig. 3. Partly thrown (1, 2) and hand built (3) pottery from test pit 3

0 3 cm

gylyje nuo paviršiaus fiksuotas iki 30 cm storio kultūrinis sluoksnis su vėlyvųjų viduramžių keramika (*ATL 2001 metais*, 2002, p. 286). 2006 m. Merkinės piliakalnio papėdėje tirtos 5 perkasos ir 1 šurfas. Tyrimų metu tarp piliakalnio ir papilio fiksuotas viršutinis kultūrinio sluoksnio horizontas datuotas XVII–XIX a. (*ATL 2006 metais*, 2007, p. 545).

2019 m. atlikti žvalgomieji tyrimai Merkinės piliakalnio su papiliu (UK 22957) teritorijoje, sklype Gardino g. 26. Ištirti 4 1x1 m dydžio šurfai (4 m^2), daryti 7 1 m gylio gręžiniai (1 pav.). Aptiktas 10–60 cm storio preliminariai X–XIV a. datuojamas kultūrinis sluoksnis. Archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis fiksuotas 25–70 cm gylyje nuo esamo paviršiaus šurfuose 1, 3 ir 4 ir 40–80 cm gylyje nuo esamo paviršiaus gręžiniuose 1, 2, 5, 6, 7.

Šurfe 1 įžemis – gelsvas smulkus smėlis, pasiektas 40–45 cm gylyje nuo esamo paviršiaus. Iki 25–30 cm gylio nuo esamo paviršiaus fiksuotas dirvožemio sluoksnis su keliais lauko rieduliais ir smulkiomis plytų duženomis. 25–35 cm gylyje fiksuotas 15–20 cm storio juodo smėlio sluoksnis – apardytas archeologinis kultūrinis sluoksnis. Sluoksnyje jokių radinių neaptikta, tačiau grunto struktūra, sudėtis identiška kaip fiksuota šurfe 3 (2 pav.).

Šurfe 3 įžemis – gelsvas smulkus smėlis, fiksuotas 55–85 cm gylyje nuo esamo paviršiaus. 35–70 cm gylyje nuo esamo paviršiaus (po dirvožemio, armens sluoksniu) fiksuotas 10–20 cm storio juodo smėlio archeologinis kultūrinis sluoksnis. Šurfo R dalyje įžemio horizonte fiksuotas įgilintas objektas. Objektas 10–15 cm gylio, užpildytas juodu smėliu. Dėl mažo tirto ploto objektas gali būti interpretuojamas ir kaip kultūrinio sluoksnio apatinio horizonto nužemėjimas. Šurfo Š pjūvyje fiksuotas vėlyvas 15–20 cm pločio suardymas. Kultūrinime sluoksnyje aptikta apžiestų puodų šukių (3:1, 2 pav.), lipdyto puodo lygiu paviršiumi, ornamentuoto horizontaliomis linijomis, šukė (3:3 pav.), keletas smulkių gyvūnų kaulų, smulkių molio tinko fragmentų, titnago skaldytinis. Smulkių apžiestų ir žiestų puodų šukių aptikta ir armens sluoksnyje.

Šurfe 4 įžemis – gelsvas smulkus smėlis, pasiektas 1–1,4 m gylyje nuo esamo paviršiaus. 70–75 cm gylyje (po dirvožemio ir piltinio smėlio sluoksniais) fiksuotas 25–60 cm storio juosvo smulkaus smėlio archeologinis kultūrinis sluoksnis, kuriame aptiktos dvi apžiestų puodų šukės, gyvūnų kaulų fragmentų, titnago nuoskala ir skaldytinis.

Pagal žvalgomųjų tyrimų metu aptiktus fragmentiškus radinius (apžiesta ir lipdyta lygiu

paviršiumi keramika) šurfuose 3 ir 4 fiksuotas apardytas juodo smėlio kultūrinis sluoksnis preliminariai datuojamas X–XIV a. Aptikti plačios chronologijos titnago radiniai rodo, kad šioje vietoje galėjusi būti akmens amžiaus stovyklavietė arba bronzos amžiaus gyvenvietė.

The lower ward of Merkinė hillfort

In 2019, four test pits (4 m^2) were excavated and seven 1 m deep boreholes were made during a field evaluation on the plot at Gardino St. 26 on the grounds of the lower ward of Merkinė hillfort (Varėna District, S Lithuania) (Fig. 1). A 10–60 cm thick cultural layer was recorded in test pits 1, 3, and 4 (Fig. 2) and in boreholes 1, 2, 5, 6, and 7. Based on the fragmentary finds (partly thrown and hand thrown pottery with smooth surfaces) (Fig. 3), the disturbed black sand cultural layer was preliminarily dated to the 10th–14th centuries. The discovered flint finds with a broad chronology show that a Stone Age camp site or a Bronze Age settlement could have existed at this location.

Alma Lekniutė,
Medeina Gailiūtė

Apuolės piliakalnis su papėdės gyvenviete

Apuolės piliakalnis (Skuodo r., Aleksandrijos sen.) (UK 24505) ir jo aplinka pradėta tyrinėti dar XX a. 3 dešimtmetyje, įvairių tyrėjų dėmesio jis sulaukė ir vėliau. 2018 m. J. Sadauskas Apuolės piliakalnio su gyvenviete teritorijos tvarkymo vietose ištyrė 4 perkasas iki projektinio gylio, perkasos 5 V dalį bei 8 šurfus – iš viso 63,5 m^2 dydžio plotą (*ATL 2018 metais*, 2019, p. 70–75). 2019 m. buvo tęsiami J. Sadausko pradėti tyrimai.

2019 m. kovo–liepos mėn. piliakalnio ir papėdės gyvenvietės teritorijoje atlikti žvalgomieji ir detalieji tyrimai bei žvalgymai pagal Apuolės valstybiniame kraštovaizdžio draustinyje esančių vertybių sutvarkymo ir pritaikymo lankymui projektą. Tyrimai atlikti laiptų, naujų pėsčiųjų takų, atokvėpio, pakietinto grunto ir apžvalgos aikštelių, informacinių ženklų, stendų ir rodyklių, kelio užtvarų, rodyklių, riboženklių vietose. Ištirtos 5x2,5 ir 6x1 m dydžio perkasos 5 ir 6, 33 šurfai (2, 5, 11–41) bei žvalgytos žemės

1 pav. Apuolės piliakalnio tyrinėjimų planas: 1 – žvalgomųjų tyrimų vietos; 2 – detaliųjų tyrimų vietos; 3 – žvalgymai; 4 – ankstesnių tyrimų vietos; 5 – Apuolės piliakalnio su papėdės gyvenviete saugoma teritorija. A. Lekniutės brėž.

Fig. 1. Plan of the investigation of Apuolė hillfort: 1 – field evaluation sites; 2 – excavation sites; 3 – field surveys; 4 – sites of earlier investigations; 5 – protected territory of Apuolė hillfort and the settlement at its foot